

Tilburg University

## Internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied

Meulendijks, P.J.F.G.

*Published in:*  
Maandschrift Economie

*Publication date:*  
1991

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

*Citation for published version (APA):*  
Meulendijks, P. J. F. G. (1991). Internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied. *Maandschrift Economie*, 55(1), 67-77.

### General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

## Internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied

door P.J.F.G. Meulendijks

### Internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied?

Vorig jaar rond deze tijd bespraken wij de analyseresultaten van de in december, 1989, uitgekomen OESO-uitgave *Economic Outlook*. Toen was er nog steeds sprake van een zich handhavend tempo in de herstelbeweging van de economische wereldgroei die vanaf 1982 was ingezet.<sup>1</sup> Er kon gesproken worden van een veerkrachtige OESO-economie met een gemiddelde jaarlijkse groei van vier procent die over een drietal achtereenvolgende jaren gerealiseerd en vergelijkbaar was met de groeipercentages in de beginjaren zeventig. De OESO-experts onderkenden desalniettemin een aantal risico's met betrekking tot de door hun gemaakte prognoses voor de nabije toekomst. Een zich handhavende, en dus gunstig te noemen, economische ontwikkeling in de komende tijd zou bijvoorbeeld gefrustreerd kunnen worden door:

- Nieuwe lopende rekening-onevenwichtigheden die zich gingen manifesteren tussen minder dominante OESO-landen op hetzelfde moment dat de traditionele spanningen tussen de VS, Japan en West-Duitsland duidelijk aan het verminderen waren.
- De te hoge reële rentevoeten veroorzaakt door de te ontstuimige begrotingstekorten van diverse individuele overheden.
- De onzekere resultaten van de Uruguay-handelstafelconferentie vanwege het bestaande handels-protectionistische sentiment.
- De dramatische politieke ontwikkelingen in Centraal- en Oost-Europa. Deze moesten als een unieke, dus onzekere factor worden beschouwd, niet alleen voor de rijkere OESO-landen, maar eveneens voor de ontwikkeling van de totale wereldeconomie, inclusief Afrika en China.

Welnu, aan het begin van dit jaar constateren we dat de Oosteuropese landen hun optie voor een meer markt-georiënteerde economie ook daadwerkelijk pogen te bewerkstelligen. De vorig jaar nog aarzelende aanzetten tot deze omwentelingen in Centraal-Europa heeft zelfs al geleid tot de Duitse unificatie op 1 juli van het vorige jaar. Als extra klap op de vuurpijl wordt op 2 augustus van het vorige jaar de Irak-kwestie geïntroduceerd.

Inmiddels is ook duidelijk dat de hiervoor genoemde te hoge reële rentevoeten zich vorig jaar niet alleen gehandhaafd hebben maar zelfs een stijgende tendens zijn gaan

1. Meulendijks, P.J.F.G., 'Internationale conjunctuur met evenwichtige tendenties in het OESO-gebied', *Maandschrift Economie*, jaargang 54, 1990, no. 1, blz. 64-76.

vertonen. Ook dreigt de Uruguay-handelsconferentie op dit moment volkomen uit de hand te lopen. De vorig jaar al te constateren convergerende lopende rekening-saldi tussen enerzijds Japan en 'West'-Duitsland en anderzijds de Verenigde Staten worden in de hierna nog te presenteren tabel 7 opnieuw bevestigd. De te verwachten ontwikkelingen met betrekking tot de overheidstekorten in de Verenigde Staten in verband met de Golfcrisis en in West-Duitsland vanwege de Duitse unificatie zetten een continuering van dit convergentieproces misschien op losse schroeven. Zeker is dat de OESO-groei-voet zich niet stabiliseert maar aan het dalen is terwijl de inflatiedruk hoger is geworden dan vorig jaar nog te voorzien was.

Het wekt bij ons op dit moment (begin 1991) enige verwondering op dat volgens de meest recente uitgave van 'Economic Outlook' de OESO-experts weinig nadruk leggen op de omzichtige wijze waarmee met de door hen te trekken conclusies zou moeten worden omgegaan.<sup>2</sup> Maar toen wisten zij nog niet dat midden-januari van dit jaar ook werkelijk de anti-Irakalliantie de oorlog in het Midden-Oosten zou beginnen. De OESO-deskundigen blijken thans niet meer zo bevreesd voor eventuele olieprijschokken in het OESO-gebied omdat het absorptievermogen voor dergelijke distorties is toegenomen vanwege de geleerde lessen uit de vroeger plaatsgehadhebbende oliecrises. Om deze optimistische gedachte te onderbouwen wordt aan de macro-economische effecten van de ontwikkeling op de 'energie'-markt een apart hoofdstuk gewijd.

Tabel 1. Groei van het reële BNP/BBP in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen)

Landen/Regio's	1988	1989	1990	1991	1992	1987-BNP-aandeel in OESO-BNP-totaal
Verenigde Staten	4,5	2,5	1,0	0,9	1,9	36,0
Japan	5,7	4,9	6,1	3,7	3,8	19,0
West-Duitsland	3,7	3,9	4,2	3,0	2,6	8,9
Frankrijk*	3,8	3,6	2,5	2,3	2,6	7,1
Verenigd Koninkrijk*	4,6	2,2	1,6	0,7	1,9	5,5
Italië*	4,2	3,2	2,6	2,4	2,7	6,0
Canada*	4,4	3,0	1,1	0,9	2,3	3,3
België	4,6	4,0	3,5	2,3	2,6	1,1
Nederland	2,7	4,1	3,0	2,0	2,3	1,7
EEG	3,9	3,5	2,9	2,2	2,5	34,3
Totaal OESO	4,4	3,4	2,8	2,0	2,5	100

\* Betreft Bruto Binnenlands Produkt.

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

### Recente en verwachte groei binnen het OESO-gebied

Opnieuw een verlaging van de groeicijfers van de reële produktie in het afgelopen jaar ten opzichte van 1989 bij de VS, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Canada zoals vorig

2. OECD, *Economic Outlook*, nr. 48, december 1990.



jaar ook al het geval was (zie tabel 1). Maar ook Frankrijk, België en Nederland zijn daarmee geconfronteerd. Het vorig jaar kon men in Nederland voor 1989 (ten opzichte van 1988) nog een fors aantrekkende groei constateren. Een dergelijke groeiversneling blijkt vorig jaar wél op te gaan voor Japan en op minder spectaculaire wijze voor West-Duitsland. Het totale OESO-gebied alsmede het EEG-gebied kennen beide niettemin een lichte daling met 0,6 procentpunt. Omdat Japan en West-Duitsland opnieuw in positieve zin het voortouw hebben gevoerd moet dit slechtere groeiresultaat voor de twee genoemde regio's vooral worden toegeschreven aan de overige, relatief grotere OESO-handelspartners die in 1989 al werden geconfronteerd met een groeivoetverlaging. Nederland en België worden in deze algemeen neergaande beweging meegesleept en dat staat in schril contrast met de gang van zaken in beide landen voor het jaar 1989. De geschatte groeicijfers voor het lopende jaar vallen opnieuw lager uit dan de hiervoor beschouwde realisaties van het vorige jaar, maar nu inclusief Japan en West-Duitsland. Dit levert aldus het algemene beeld op van een afnemend groeiritme dat echter weer een ommekeer zou kennen in 1992, behalve in 'West'-Duitsland. Japan blijft daarbij de aanvoerder terwijl de vroegere tweede plaats door West-Duitsland zal moeten worden gedeeld met Frankrijk en Italië. West-Duitsland had zich in voorgaande jaren bij Japan gevoegd om tezamen een locomotieftaak voor de wereldeconomie te vervullen. Het lijkt erop dat de vorig jaar gerealiseerde unificatie ten koste gaat van de Westduitse voortrekkerspositie van weleer. De traditioneel van West-Duitsland sterk afhankelijke landen zoals België en Nederland gaan deze afhankelijkheid in de toekomst inruilen voor een afhankelijkheid van het 'totale' Duitsland waardoor zij in 1992 toch een omslag ten goede mogen verwachten.

Tabel 2. Groei van de werkgelegenheid in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen met betrekking tot de totale economie)

Landen/Regio's	Werkgelegenheid in 1989 (in eenheden van duizend personen)	1988	1989	1990	1991	1992
Verenigde Staten	117 326	2,3	2,0	0,7	0,1	1,0
Japan	61 271	1,7	1,9	2,0	1,5	1,3
West-Duitsland	27 793	0,7	1,3	2,5	1,9	1,7
Frankrijk	21 972	0,8	1,2	1,1	0,3	0,4
Verenigd Koninkrijk	26 850	3,4	3,1	1,2	-0,1	0
Italië	20 827	1,7	-0,5	1,5	0,3	0,4
Canada	12 485	3,2	2,0	0,7	-0,3	0,6
België	3 749	1,5	1,3	1,0	0,1	0
Nederland	4 899	1,4	1,7	1,7	0,9	0,6
EEG	130 268	1,8	1,6	1,6	0,7	0,7
Totaal OESO	363 388	1,9	1,8	1,3	0,6	0,9

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

## Werkgelegenheidsontwikkelingen

De werkgelegenheidsontwikkelingen volgens tabel 2 laten zien dat in het vorige jaar voor de OESO-regio sprake was van een definitieve neergaande beweging bij de werkgelegenheids groei. Gedurende de periode 1987/1989 was de werkgelegenheidsontwikkeling in de VS en Canada van grote betekenis voor het positieve totaalbeeld van het OESO-gebied terwijl in 1989 ook Japan in dit opzicht een opmerkelijke positieve bijdrage leverde. Hoewel het laatste land samen met West-Duitsland eenzelfde positieve bijdrage heeft geleverd in 1990 is het opnieuw de werkgelegenheidsontwikkeling in de genoemde Noordamerikaanse landen geweest die de beschreven gang van zaken voor de OESO regio, maar nu in negatieve zin, heeft beïnvloed. Ook voor het nu lopende jaar is dit het geval. In het komende jaar zorgt dezelfde dominante invloed evenwel weer voor een ommekeer ten goede voor het globale beeld van de werkgelegenheidsontwikkeling in het OESO-gebied. Hoe dan ook, de werkgelegenheid in de VS heeft qua groei volgens tabel 2 niet kunnen profiteren van de, weliswaar wisselvallig van aard zijnde, dollardepreciatie. Hierna zullen we nog zien dat dit wel het geval blijkt te zijn voor de convergentie van hun lopende rekening-tekort-saldi naar die van Japan en West-Duitsland.

De EEG-werkgelegenheidscijfers over de periode 1988/1990 zijn in tegenstelling van wat we vorig jaar dachten meegevallen, maar zullen nu naar verwachting voor de periode 1991/1992 naar beneden bijgesteld moeten worden. De werkgelegenheidsontwikkelingen in de EEG-regio blijken dominant bepaald door die in West-Duitsland. Het totale OESO-gebied doet het al bij al iets slechter dan de EEG omdat de Noordamerikaanse landen op dit gebied relatief minder presteren dan West-Duitsland. Het omgekeerde is ook waar blijktens de werkgelegenheidscijfers van 1992. Dan blijft het werkgelegenheidsgroeiritme van de EEG relatief achter bij dat van het totale OESO-gebied vanwege het lagere groeicijfer in West-Duitsland welke evenwel altijd nog hoger is dan we aan het eind van de jaren tachtig voor dit laatste land konden constateren.

Tabel 3. Werkloosheidsgraden in het OESO-gebied (nationale gegevens in procenten van de totale beroepsbevolking)

Landen/Regio's*	1988	1989	1990	1991	1992
Verenigde Staten	5,5 ( 5,4)	5,3 ( 5,2)	5,5	6,4	6,7
Japan	2,5 ( 2,5)	2,3 ( 2,3)	2,1	2,3	2,3
West-Duitsland	6,2 ( 6,2)	5,6 ( 5,6)	5,0	5,0	5,1
Frankrijk	10,0 (10,0)	9,4 ( 9,4)	8,9	9,0	9,1
Verenigd Koninkrijk	8,2 ( 8,5)	6,2 ( 6,9)	5,8	6,2	6,6
Italië	12,1 (11,0)	12,1 (10,9)	11,1	11,3	11,5
Canada	7,8 ( 7,7)	7,5 ( 7,5)	8,1	9,4	9,4
België	10,3 ( 9,7)	9,3 ( 8,1)	8,7	8,8	8,9
Nederland	8,3 ( 9,2)	7,4 ( 8,3)	6,4	6,2	6,2
EEG	9,9 ( 9,9)	9,0 ( 9,0)	8,4	8,5	8,7
Totaal OESO	6,9 ( 6,7)	6,4 ( 6,2)	6,2	6,7	6,9

\* De cijfers tussen haakjes betreffen gestandaardiseerde werkloosheidspercentages.  
Bron. OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.



## Werkloosheidsontwikkelingen

Voor de eerste keer sinds 1982 was er in het vorige jaar weer sprake van een toename van de werkloosheid in de VS. Het werkloosheidscijfer liep op naar dat van 1988. Bovendien zet deze opwaartse tendens zich in het lopende en het komende jaar door. De oorspronkelijke ramingen van verleden jaar lieten eveneens een dergelijke opgaande beweging zien alleen de niveaus werden toen onderschat. Tabel 3 geeft evenwel ook cijfers voor de overige daar genoemde OESO-lidstaten waaruit blijkt dat de oorspronkelijk verwachte opwaartse beweging juist is overschat met uitzondering van Canada en België. Globaal genomen geldt ook hier weer dat het totale EEG-gebied een minder slechte werkloosheidsontwikkeling laat zien dan was voorspeld omdat de Westduitse werkloosheidscijfers meevallen, terwijl voor de totale OESO-regio het omgekeerde geldt omdat de Noordamerikaanse werkloosheidscijfers tegenvallen. In beide regio's wordt er voor het lopende en het komende jaar ongeveer op een werkloosheidsstabilisatie, maar dan op een lager respectievelijk hoger niveau dan we vroeger dachten, gerekend. De vijf grootste OESO-lidstaten, exclusief de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, vormen hierbij de stabiliserende factor. De dalende werkloosheidsontwikkeling in Nederland wordt voortgezet zoals we het vorige jaar al dachten, maar stabiliseert zich in het volgende jaar. Eenzelfde dalende beweging was in het vorige jaar ook voor de Belgische situatie weggelegd; voor het lopende en het volgende jaar verslechtert daar de werkloosheidssituatie opnieuw. Volgens tabel 3 blijft Italië de hekkesluitter. Traditioneel scoort Japan nog steeds de beste resultaten.

De hiervoor getrokken conclusies zijn tot nu toe uitsluitend gebaseerd op de nationale werkloosheidsgegevens waardoor het mogelijk is dat, als gevolg van nationale definitieverschillen met betrekking tot het begrip werkloosheid, onze gevolgtrekkingen

Tabel 4. Consumentenprijzen in het OESO-gebied (jaarlijkse en niet voor seizoensinvloed gecorrigeerde procentuele veranderingen)

Landen/Regio's	Gemiddelde groeivoet				Actuele 1989	Actuele groeivoet	
	1968- 1977	1977- 1986	1987	1988		12 mnd tot sept. 1990	6 mnd tot sept. 1990
Ver. Staten	6,4	6,8	3,7	4,1	4,8	6,2	3,1
Japan	9,7	3,3	0,1	0,7	2,3	3,0	2,3
W.-Duitsland	4,9	3,5	0,2	1,3	2,8	3,0	1,1
Frankrijk	8,3	9,3	3,1	2,7	3,6	3,8	2,2
Ver.Koninkrijk	12,1	8,7	4,2	4,9	7,8	10,9	6,5
Italië	10,9	13,8	4,6	5,0	6,6	6,3	2,7
Canada	6,7	7,7	4,4	4,0	5,0	4,2	1,8
België	7,3	5,7	1,6	1,2	3,1	3,7	2,4
Nederland	7,7	4,0	-0,7	0,7	1,1	2,7	1,9
EEG	9,3	9,2	3,4	3,6	5,3	6,2	3,3
Totaal OESO*	8,1	8,0	3,9	4,8	5,9	7,4	3,7

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

\* OECD, Press Release, januari 1991 (actuele groeivoet betreft 12 mnd resp. 6 mnd tot nov. 1990)

enigszins onzuiver zijn. De in tabel 3 (tussen haakjes) verstrekte gestandaardiseerde werkloosheidspercentages doen aan onze voorgaande conclusies echter niets af en blijft Italië dus hekkesluiser met een hoog te noemen percentage van ongeveer 11,5.

Tabel 5. Arbeidskostenontwikkeling in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen; de tussen haakjes gegeven cijfers hebben betrekking op de ontwikkeling van de arbeidskosten per eenheid produkt)

Landen/ Regio's	Gemid- deld over 1979-1987	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Ver. Staten	5,7 ( 4,9)	4,1 ( 3,4)	4,8 ( 3,5)	2,8 ( 2,9)	3,7 ( 4,4)	5,5 (4,9)	5,2 (4,1)
Japan	4,0 ( 1,0)	3,1 (-0,8)	3,5 (-0,6)	4,0 ( 0,9)	5,2 ( 0,8)	5,0 (2,5)	4,4 (1,8)
W.-Duitsland	4,0 ( 2,6)	3,1 ( 2,2)	3,2 ( 0 )	3,0 ( 0,3)	5,3 ( 3,2)	5,6 (4,4)	5,1 (4,1)
Frankrijk	9,7 ( 7,1)	4,3 ( 1,9)	4,1 ( 0,7)	4,4 ( 1,7)	5,4 ( 3,9)	5,5 (3,1)	5,3 (2,8)
Ver.Koninkrijk	9,7 ( 6,8)	7,1 ( 4,4)	8,1 ( 6,8)	8,2 ( 9,8)	10,9 (11,0)	8,8 (8,3)	7,5 (5,4)
Italië	13,7 (11,8)	7,9 ( 4,8)	8,9 ( 5,1)	9,5 ( 6,0)	8,0 ( 6,8)	8,6 (6,3)	8,2 (5,7)
Canada	7,3 ( 5,8)	6,4 ( 5,0)	6,9 ( 5,7)	6,9 ( 5,7)	7,0 ( 6,4)	5,2 (3,7)	4,5 (2,6)
Gewogen gemid- delde van deze groep van zeven landen	6,4 ( 4,6)	4,3 ( 2,4)	4,9 ( 2,4)	4,2 ( 2,9)	5,2 ( 4,1)	5,8 (4,5)	5,4 (3,6)
België	6,3 ( 4,0)	2,3 ( 0,6)	2,6 (-0,9)	4,8 ( 1,8)	5,7 ( 2,9)	6,4 (3,8)	6,1 (3,1)
Nederland	3,3 ( 1,9)	1,4 ( 2,7)	1,9 ( 0,4)	0,3 (-2,3)	4,5 ( 3,1)	4,6 (3,4)	4,3 (2,4)

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

### Prijs- en arbeidskostenontwikkelingen

Reeds vorig jaar zagen we dat er vanaf het jaar 1987 een definitief einde gekomen was aan een dalende inflatie in het OESO-gebied. Toch ligt de gemiddelde inflatiegraad voor deze regio nog steeds onder die van de periode 1968/1977 en ook nog steeds onder die van de periode 1977/1986. De 12 maanden en de 6 maanden ontwikkelingen tot november 1990 van de betreffende actuele prijsstijging verraden een tendens naar een situatie waarbij de laatste twee constateringingen uiteindelijk niet meer zullen opgaan. Met andere woorden: de hoge inflatiecijfers van weleer dreigen weer actueel te worden. Gemeten aan de hand van de consumentenprijzen bedroeg de inflatie in 1988 voor de OESO-regio als geheel 4,8%, voor 1989 is dat 5,9% en voor het vorige jaar geldt in de 12-maands periode tot november al 7,4%. De 6-maands periode tot november 1990 met 3,7% wijst eveneens op een gemiddeld inflatiepercentage van ongeveer 7,5% in 1990. Er is dus sprake van een accelerende inflatie vanaf 1988, ook voor de in tabel 4 vermelde individuele OESO-lidstaten, zonder enige uitzondering op de regel. Toch doen het hier Japan, West-Duitsland en Nederland significant minder slecht dan de rest als gekeken wordt naar de niveaus van de inflatiegraden.

Betrekken we nu ook de tabellen 8 en 5 bij onze argumentatie, dan valt af te leiden dat de relatief sterk te noemen nationale valuta's van Japan, West-Duitsland en Nederland alsmede de aldaar optredende relatief zwakke stijging van de arbeidskosten per



eenheid produkt als twee belangrijke verklaringsgronden kunnen worden beschouwd voor de hiervoor gesignaleerde relatief lage inflatieniveaus. Bovendien wordt de extra opgaande beweging van de hier in het geding zijnde absolute prijsniveaus redelijk goed verklaard door de individuele arbeidskostenontwikkelingen in de drie genoemde landen. Wordt er ook nog rekening gehouden met de olieprijsontwikkelingen dan zou de verklaring bijna volledig genoemd kunnen worden. Daarvoor verwijzen we naar de 'Outlook' zelf, met name naar de pagina's 35 tot en met 46.

Voor het totale OESO-gebied spreekt het OESO-rapport, in tegenstelling tot het voorafgaande, over een zich stabiliserende inflatie voor de nabije toekomst als gekeken zou worden naar de ontwikkeling van de zogenoemde BNP-deflator. Dit komt omdat er nu van uitgegaan wordt dat olieprijsstijgingen slechts tijdelijk hun invloed zullen doen gelden op de BNP-prijsontwikkeling vanwege het hiervoor al gereleveerde toegenomen absorptievermogen van de energie-importerende landen. Daarnaast hanteren zij de meer klassiek te noemen gedachtengang met betrekking tot de prijsvorming. Dan kan volgens de OESO-experts de te verwachten verlaging van de 'globale' bezettingsgraad van de OESO-produktiecapaciteit er voor zorgen dat voor het lopende en komende jaar de consumptieprijsinflatie alsmede de BNP-deflatorontwikkeling zich afspelen rond het relatief lage getal van 4,5%. Het zal duidelijk zijn dat de vanuit een meer Keynesiaans gezichtspunt te hanteren prijszettingstheorie tot hogere inflatiegetallen zal leiden omdat dan immers de toenemende arbeidskostenontwikkelingen, zoals die geïllustreerd zijn in tabel 5, naast olieprijsontwikkelingen een grote rol gaan spelen bij de algemene prijsontwikkeling in de nabije toekomst.

Tabel 6. Groei van de wereldhandel en wereldhandelsprijzen (jaarlijkse procentuele veranderingen van volumina en (tussen haakjes) van de prijzen)

Componenten	1989	1990	1991	1992
OESO-export	7,2 ( 5,7)	5,2 ( 1,5)	5,4 ( 3,5)	6,6 (3,9)
OESO-import	7,7 ( 5,2)	5,6 ( 2,0)	4,9 ( 5,0)	5,5 (3,7)
waarvan energie:	5,0 (18,4)	3,5 (20,9)	1,6 (22,2)	2,4 (5,5)
Niet-OESO-export	5,2	3,1	3,9	6,0
Niet-OESO-import	6,0	5,3	6,6	8,6
Ruilvoet OESO-regio t.o.v. de rest van de wereld	-2,4	-3,9	-4,5	-0,2

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

### Externe ontwikkelingen

In onze bijdrage van het vorige jaar noemden we 1989 een topjaar in de negatieve ontwikkeling van het lopende rekening-saldo van de 'totaal'-OESO met een negatief saldo van \$ 85 miljard, terwijl er in 1990 en 1991 nauwelijks sprake zou kunnen zijn van een behoorlijk herstel. Thans handhaven we deze conclusie, alleen nu blijkt achteraf het negatieve getal voor 1989 minder ongunstig uit te vallen met \$ 79



Tabel 7. Lopende rekening-saldi van OESO-landen en -regio's (in eenheden van een miljard dollars)

Landen/Regio's	1989	1990	1991	1992
Verenigde Staten	-110	-104	-94	-61
Japan	57	38	37	36
West-Duitsland	55	49	30	18
Frankrijk	-3,8	-8	-10	-11
Verenigd Koninkrijk	-31	-30	-26	-27
Italië	-10,5	-13	-14	-15
Canada	-14	-15	-11	-8
België en Luxemburg	3,5	3,3	2,9	2,8
Nederland	7,9	9,3	11,9	14,5
Totaal OESO	-79	-111	-117	-95

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 48, december 1990.

miljard. Voor de jaren erna registreren we op dit moment nog slechtere resultaten dan vorig jaar al voorzien werd (zie tabel 7). Uit tabel 6 en 7 is af te leiden dat in 1989 het hierbedoelde saldo minder slecht is uitgevallen tengevolge van lagere ruilvoetverliezen ten opzichte van de rest van de wereld, ondanks de hoge energieprijsstijgingen in hetzelfde jaar. Het alsnog gerealiseerde hogere lopende rekening-tekort van het vorige jaar is een gevolg van het relatief lager uitvallend groeipercentage van het exportvolume ten opzichte van het importtotaal, terwijl daarnaast ook nog eens de ruilvoet verslechterde. Hoewel voor het lopende jaar én voor 1992 de exportontwikkeling die van de import-groei domineert is het opnieuw de ruilvoetverslechtering die mede als boosdoener kan worden aangewezen voor de reeds gesignaleerde negatieve ontwikkeling van de lopende rekening-saldi in de betreffende jaren. Vergelijking van de cijfers van tabel 6 met die van tabel 7 met betrekking tot het komende jaar 1992 laat evenwel een minder slecht resultaat zien voor het totale OESO-lopende rekening-saldo omdat er sprake is van grotere dominantie van de exportgroei ten opzichte van de importgroei en er bovendien een minder ongunstig uitvallend ruilvoetverlies wordt geboekt in vergelijking met de daaraanvooraangaande jaren.

De vooruitzichten voor het OPEC-gebied konden in het vorige jaar tengevolge van een zich globaal stabiliserend exportvolumegroepercentage over de periode 1987/1991, tezamen met de omkering van de olieprijsdalingen in een stijging, als redelijk normaal worden gekwalificeerd. Tevens werd toen verwacht dat de OPEC-landen in het huidige jaar een evenwichtige lopende rekening op de betalingsbalans zouden kunnen realiseren. Het zal duidelijk zijn dat niet alleen voor het vorige jaar, maar ook voor dit jaar alswel voor 1992 een tamelijk grote ongewisheid bestaat over de realisaties. Dat er wat dit betreft alleen nog maar ruimte overblijft voor speculatieve gedachtenkronkels blijkt duidelijk uit de oppervlakkige behandeling van de gevolgen van mogelijke toekomstige realisaties voor de individuele OPEC-landen in de meest recente OECD-Outlook waarop wij ons grotendeels baseren.

Een afzwakkende doch nog steeds gunstig te noemen ontwikkeling constateerden we het vorige jaar voor de lopende rekening-saldi van de Aziatische NIC-landen als Korea, Taiwan, Hong Kong en Singapore. De afzwakkende invloed werd voorname-

lijk veroorzaakt door het sterk dalende lopende rekening-saldo van Korea, onder meer te wijten aan stakingen, sterke appreciatie van de binnenlandse valuta alsmede aan de sterke reële arbeidskostenstijgingen. Thans staan de zaken er enigszins slechter voor dan vorig jaar nog verwacht mocht worden. Op de eerste plaats heeft dit te maken met de relatief grote olie-intensieve produktie van deze vier olie-importerende NIC's. De Golfcrisis betekent zodoende een extra-acceleratie van hun inflatiegraad, die ook nog eens gestimuleerd wordt door een recente valutadepreciatie in Korea, Taiwan en Hong Kong. Globaal over het vorige jaar bezien kenden Korea en Singapore een opleving, Taiwan een teruggang en Hong Kong een aarzeling in de economische activiteit. Voor dit jaar wordt voor alle vier landen een aarzelende produktiegroei voorzien onder invloed van de verwachte hogere olieprijsen die op minder flexibele wijze door dit Aziatische landenblok kunnen worden geabsorbeerd dan waartoe het OESO-blok in staat is. Vermeldenswaard is nog dat Korea vanaf vorig jaar oplopende negatieve handelsbalanssaldi kent waartegenover oplopende positieve kapitaalopbrengsten staan waardoor de toenemende negatieve lopende rekeningsaldi enigszins kunnen worden getemperd. In Singapore is een soortgelijke ontwikkeling te verwachten, alleen zijn de positieve kapitaalopbrengsten-saldi van zodanige omvang dat er sprake blijft van positieve, weliswaar afnemende, lopende rekening-saldi. Taiwan kent afnemende positieve handelsbalanssaldi die gepaard gaan met enigszins oplopende negatieve kapitaalopbrengstensaldi waardoor het tempo van de afnemende positieve lopende rekening-saldi wordt aangewakkerd. Het is opvallend dat Hong Kong er in slaagt om voor de periode 1989/1992 de positieve saldi op de handelsbalans én op de kapitaalopbrengstenbalans te stabiliseren waardoor uiteraard ook de lopende rekening-saldi in deze periode zich stabiliseren. Dit minder grillige verloop moet vooral in verband worden gebracht met het afzwakken van het versoberingsprogramma van Communistisch China vanaf het vorige jaar op het moment dat Hong Kong zelf een inzinking kende van de binnenlandse bestedingen alsmede van de normale exportvraag voorzover die gericht zijn op binnenlands te produceren goederen. De zogenoemde her-exporten door Hong Kong namen in 1989 af vanwege de bevroren kredietfaciliteiten aan Communistisch China in verband met de in die tijd onderdrukte studentenopstand. Het in 1990 gedeeltelijk herstelde vertrouwen in het laatstgenoemde land door de westerse landen heeft blijkbaar een significante invloed op de economische prestatie van Hong Kong, zonder dat het een wezenlijk beslag legt op de fundamentele produktiecapaciteit van dit land.

Binnen het OESO-gebied vallen de lopende rekening-saldi van de Verenigde Staten over de periode 1989/1992 minder negatief uit dan in het vorige jaar werd voorzien. Aantrekkende exporten en aarzelende binnenlandse bestedingen mede onder invloed van een depreciërende dollar kunnen dit verklaren. De tweede fase van het zogenoemde J-curve effect wordt hier opnieuw zichtbaar. De stabilisatie van de lopende rekening-saldi van Japan, op duidelijk lagere niveaus dan voorheen was voorspeld, zijn door het voorgaande eveneens te begrijpen. De neergaande positieve lopende rekening-saldi in West-Duitsland kunnen zowel door de Noordamerikaanse gang van zaken als door de Duitse unificatie worden verklaard. Zeker is dat inmiddels de grenzen van de Duitse produktiecapaciteit zijn bereikt. Thans dient ook nog opgemerkt te worden dat de Westduitse betalingsbalansgegevens zoals die in tabel 7 zijn vermeld vanaf midden-1990 betrekking hebben op het 'totale' Duitsland. Op puur statistische gronden zou



dat hebben moeten leiden tot grotere lopende rekening-overschotten dan we uit tabel 7 kunnen afleiden. Maar naast de hiervoor al genoemde Noordamerikaanse invloed ligt het voor de hand dat een reswitching bij de Westduitse exportindustrie heeft plaatsgevonden, waarbij het oog nu extra gericht is op de 'export' naar de nu als definitief binnenland te beschouwen Oostduitse regio. Dit ten koste van de afzet naar de traditionele afzetgebieden, maar wél ten gunste natuurlijk van de landen die traditioneel de importen van het vroegere West-Duitsland verzorgden, met name Nederland.

Frankrijk laat vanaf 1990 significant slechtere resultaten zien dan vorig jaar nog was voorspeld mede onder invloed van haar relatieve grote gevoeligheid voor olieprijsstijgingen. Het Verenigd Koninkrijk zag in 1988 al een opmerkelijke verslechtering van haar lopende rekening-saldo. Dezelfde negatieve ontwikkeling zette in 1989 door en stabiliseert zich vanaf het vorige jaar op dezelfde iets lagere niveaus die toen al werden voorspeld. Over de periode 1989/1992 geldt iets soortgelijks voor Italië hoewel stabilisatie zich op minder lage niveaus afspeelt. In het kielzog van de Verenigde Staten varend is het niet verwonderlijk dat Canada het eveneens minder slecht doet dan vorig jaar nog werd gedacht. België en Nederland leken zich vanaf 1989 tot en met het nu lopende jaar te stabiliseren. Uit tabel 7 kunnen we echter aflezen dat, vanaf 1990, België een neerwaartse en Nederland een opwaartse tendens voor de positief uitvallende lopende rekening-saldi ervaren. Ook hier kan onder meer de relatieve gevoeligheid voor energieprijsstijgingen deze divergentie tussen beide landen verklaren.

Voor het EEG- alswel het totale OESO-gebied betekent het voorafgaande dat er gemiddeld over de periode 1989/1992 sprake is van een verslechtering van de geconsolideerde lopende rekening-saldi ten opzichte van wat voorspeld was verleden jaar. Die van de EEG-regio zullen minder positief en vanaf vorig jaar zelfs negatief worden, wat ook het geval was in de beginjaren tachtig. Die van de OESO-regio zullen nog negatiever uitvallen dan ze voorheen al waren.

*Tabel 8. Effectieve wisselkoersen van OESO-landen (index van het eerste kwartaal van 1970 = 100; gemiddelde van dagelijkse koersen)*

<i>Landen</i>	<i>1984</i>	<i>1985</i>	<i>1986</i>	<i>1987</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>
Verenigde Staten	108,1	111,1	93,9	80,9	75,0	76,9
Japan	176,7	183,2	241,9	259,2	281,7	263,7
West-Duitsland	168,6	171,7	188,9	197,6	197,1	195,7
Frankrijk	77,2	78,7	81,8	81,0	79,6	78,8
Verenigd Koninkrijk	65,1	65,7	61,3	58,6	62,0	60,2
Italië	40,4	38,7	39,8	38,6	37,6	38,0
Canada	84,9	81,4	75,8	75,4	79,5	83,9
België / Luxemburg	99,1	101,0	107,4	109,8	108,6	107,9
Nederland	133,2	134,1	146,8	151,2	150,7	149,0

*Bron: OECD, Economic Outlook, 48, december 1990.*

### Een internationale economische conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied?

Als men er vertrouwen in heeft dat versturende effecten van de olieprijsstijgingen slechts van korte duur zijn, wat de OESO-rekenaars veronderstellen bij hun projecties, kan de bovenstaande vraag ontkennend worden beantwoord. Een internationale ontwikkeling met evenwichtige tendenties in het OESO-gebied kan zich dan zelfs in de nabije toekomst versnellen. Wisselkoersaanpassingen eind vorig jaar en de relatieve groeivoetverschillen in het lopende en komende jaar die we hiervoor bespraken doen de lopende rekening-saldi van de Verenigde Staten, Japan en Duitsland verder naar elkaar convergeren. Daar staan evenwel ook sterk divergerende betalingsbalanssaldi van andere OESO-lidstaten tegenover, met name die van het Verenigd Koninkrijk en Canada. Verwacht wordt dat deze zich in de komende twee jaren zullen stabiliseren. Enerzijds omdat beide landen als olie-exporteur kunnen profiteren van de olieprijsstijgingen en anderzijds omdat beide landen ook worden geconfronteerd met lagere groeivoeten van hun BNP. Dergelijke lagere groeivoeten kunnen ook in andere, niet-olie-exporterende OESO-landen voor een stabilisatie van hun lopende rekeningtekorten zorgen. Desalniettemin is te verwachten dat de divergentie tussen de lopende rekening-saldi van de Europese lidstaten minder snel zal afnemen, dit in tegenstelling tot wat we hierboven signaleerden met betrekking tot de drie grootste lidstaten van het OESO-gebied. De thans te constateren aarzelende voortgang bij de onderhandelingen in het kader van de nagestreefde EMU en de Uruguay ronde stemt eveneens tot een zeker pessimisme. Ook de ongewisheid over de gevolgen van de Duitse unificatie, de wifelende gang van zaken in Centraal en Oost-Europa én de Irak-kwestie geeft aan het hierboven gegeven antwoord een behoorlijk speculatief karakter. Wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied kunnen zich alsnog vrij snel gaan openbaren.